

'Wij knielen voor uw kribbe neer'

**Meditatie ds. G. R. Rinsma Kerstnacht
Zondag 24 december 2017
evangelielezing: Lucas 2:1-20**

OVERWEGING

Gemeente van onze heer Jezus Christus,

Ik weet nog goed wat mijn oma mij vertelde over mijn geboorte. Dat was in 1958, op de kortste dag. En mijn vader belde haar op en toen mijn oma de telefoon opnam, hoorde ze hem roepen: hoor je niks? Hoor je niks? Op de achtergrond moet ik luid en duidelijk te horen zijn geweest, want mijn oma, oom en tante holden op die vroege zondagmorgen de deur uit, in alle haast nog net een jas omgeslagen op weg naar het adres van mijn vader en moeder. De krantenbezorger, die hen zag lopen, vroeg: "waar gaan jullie zo vroeg heen?" "Onze Oeni heeft een zoon gekregen." U raadt het, dat was ik en het verhaal gaat dat mijn oma, die mank was, nog nooit zo hard heeft gelopen als toen die zondagmorgen 21 december.

*'t Wie op in krystsnein,
moarns ier en betiid:
de wrâld wie bedobbe
mei in tekken fan snie.
't Wie op in krystsnein,
en fan hiel fier
kamen de toanen
fan in nij liet.
En bûten klonken klokken
fan Pingjum oan't Dokkum
oeral yn't rûn
myn beppe ron oer strjitte
de kranteman temjitte
mei de hoazen oer de skuon:
dy frege oft der bran wie
wat der oan 'e han wie
wêr't se sa hurd hinne gong.*

Of die herders ook zo snel gelopen zijn als mijn oma toen, weet ik niet. Maar hun nieuwsgierigheid is gewekt; of is het meer? Hebben zij al die

tijd reikhalzend uitgekeken. Naar een teken, een signaal? Zaten zij elke avond te turen in het duister?

Net zoals die man in Tel Aviv, die alle berichten in de ether afluisterde: de korte Golf, militaire frequenties en buitenlandse televisiezenders. Hij was het die in 1968 als eerste berichtte dat een Israëliëse elite-eenheid op het vliegveld van Beiroet 14 Arabische passagiersvliegtuigen had verwoest: hij hoorde paniek geroep uit de controlekamer. Hij onderschepte tijdens Watergate een gesprek dat Alexander Haig vanuit Air force One voerde over tapes in de 'rode kluis' die niemand in handen mocht krijgen. Hij was de eerste, die vernam dat Palestijnen in 1976 een Frans vliegtuig hadden gekaapt, dat de VS probeerden de gijzelaars uit de ambassade in Teheran in 1980 te bevrijden en in 1990 dat Saddam Hussein Koeweit was binnen gevallen. Deze man, die onlangs is , overleden, woonde in een heel gewone straat in Tel Aviv, maar had wel een woud van antennes op het dak staan. En hij was het, die na de bloedige coup op Cyprus in 1974 het SOS van aartsbisschop Makarios III vanuit diens onderduikadres opving. En dat bericht doorspeelde aan de Britten ze de regering, die daarop een geslaagde reddingsoperatie in gang zette.¹

Zouden zo die herders met gespitste oren hebben geluisterd?

Ja, maar waarnaar? En waar zouden we zelf naar luisteren, als we in het donker in de nacht de wacht zouden moeten houden?

En zouden we niet net zo vreselijk schrikken als we opeens zouden worden omgeven door een stralend licht? ²

En daarom zijn de eerste woorden van de engel - want die is het - bedoeld om de paniek weg te nemen. Bedoeld om gerust te stellen en ver-

¹ Trouw, maandag 18 december 2017. Micky Gurdus 1944-2017 Israël's luisterend oor in de mondiale ether door Jetteke van Wijk

Vroeger zat ik zo ook wel eens in de schoolbank of thuis en dan hoorde je plotseling de sirene van de kazerne en mensen "Brand" roepen. Er was geen woord dat ons meer in beweging kreeg dan dat woord: Brand. Als ik thuis was, holde ik naar de schuur, pakte ik m'n fietsje, reed naar de brandweergarage en voegde me bij een hele rij fietsers, die allemaal achter de brandspuit aanreden. het was dan zaak de brandweerauto niet uit het oog te verliezen, dus je trapte zo hard je kon. Mensenkinderen, dat was wat, als iemand het woord: "Brand" riep. Dan stonden we in een mum van tijd buiten adem bij een huis, waar de brandweer net een schoorsteenbrand stond te blussen. Brand!

² <http://www.berthildevanderzwaag.nl/acv.htm>

Berthilde van der Zwaag masterscriptie over moderne Christusverschijningen

Hoe redelijk is een religieuze verschijning? Sophie. Jaargang 1. nr. 4. pag. 28-31. Augustus 2011.

Verschijningen van Christus in onze tijd. Handelingen. Tijdschrift voor Praktische Theologie en Religiewetenschap. Jaargang 9. nr. 1 pag 1-37. Maart 2012.

Christus gezien. Roerom. Nieuws-, service-, en communicatieblad voor mensen betrokken bij kerk en samenleving. Jaargang 26. nr.7. pag. 14-15. Maart 2012

Beeldvorming en werkelijkheid: Religieuze verschijningservaringen. Tussentijds nummer 34, Tijdschrift voor professionele verzorgers op het gebied van zingeving en levensbeschouwing, pagina 10-12, December 2015

trouwen te winnen. Want bange mensen kunnen vaak niet goed meer luisteren. Bange mensen raken in paniek. Bange mensen kun je vaak alleen nog met bevelen en geweld in toom houden. En dat is wat we voortdurend zien gebeuren; om ons heen hebben terreuraanslagen, vrachtwagens die onverwacht dood en verderf zaaien, aanslagen op onschuldige mensen. Het is een gegeven, dat leiders soms bewust ook angst gebruiken om mensen te manipuleren en hen te intimideren.³ Die strategie zien we bij Donald Trump, bij Kim Jung-Il, maar ook bij populistten in eigen land.⁴

³ The strategy of tension (Italian: strategia della tensione) is a theory that Western governments during the Cold War used tactics that aimed to divide, manipulate, and control public opinion using fear, propaganda, disinformation, psychological warfare, agents provocateurs, and false flag terrorist actions in order to achieve their strategic History

The theory began with the Cold War Soviet hoax document called US Army Field Manual 30-31B, where the term was first published. It was made more broadly dispersed by an Italian parliamentary committee, and later popularized by Swiss academic Daniele Ganser.

The "strategy of tension" may also have its roots in Carl von Clausewitz's treatise On War, which heavily influenced Cold War thinking and modern military strategy. Book 3, Chapter 18 of On War pertinently describes the psychological and sociological effects of fear and their relationship to the furtherance of military objectives, "If a state of tension exists, the effects of the decision are always greater, partly because a greater force of will and a greater pressure of circumstances manifest themselves therein; partly because everything has been prepared and arranged for a great movement." Further explanation by Clausewitz lends to the idea that officials were alluding to this section of the book, "Now the real use which we derive from these reflections is the conclusion that every measure which is taken during a state of tension is more important and more prolific in results than the same measure could be in a state of equilibrium, and that this importance increases immensely in the highest degrees of tension." [2] These effects are immensely important to the development of public policy, which makes a "strategy of tension" a highly effective way to manipulate such policy.

U.S. Army Field Manual 30-31B

It is an alleged classified appendix to a U.S. Army Field Manual that describes top secret counter insurgency tactics. In particular, it identifies a "strategy of tension" involving violent attacks which are then blamed on radical left-wing groups in order to convince allied governments of the need for counter-action. It has been called the Westmoreland Field Manual because it is signed with the alleged signature of General William Westmoreland. [7] It was labelled as supplement B (hence "30-31B"), although the publicly released version of FM30-31 only has one appendix, Supplement A. [8] [1] [2] [3] [4] [5]

U.S. government and academic sources describe the document as a forgery. The document first appeared in Turkey in the 1970s, before being circulated to other countries. It was also used at the end of the 1970s to implicate the Central Intelligence Agency in the Red Brigades' kidnapping and assassination of former Italian prime minister Aldo Moro. [1]

⁴ Waarom de kerken Wilders niet steunen dDoor Ruard Ganzevoort. Friesch Dagblad 2 april 2010

Bij de bijeenkomst van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de PKN, vorige week in Utrecht, vroeg Wilders via een videoboodschap dat kerken hem moeten steunen. Maar waarom kunnen de kerken niet achter Wilders' strijd tegen de Islam staan? Daarvoor zijn minstens drie redenen:

vrijheid van godsdienst is niet los verkrijgbaar, het evangelie past niet bij populisme, en christelijke naastenliefde staat haaks op haatzaaien.

Maar de meest fundamentele reden is dat de verbinding van nationalisme en kerk levensgevaarlijk is.

In Nederland is de vrijheid van godsdienst grondwettelijk verankerd. Het hoort bij de kern van de Nederlandse identiteit dat iedere burger de vrijheid heeft het eigen geloof alleen of met anderen te belijden en te beleven. De overheid treedt daar niet in en waarborgt ook dat burgers elkaar die ruimte laten. Daarbij is religiekritiek van groot belang om misstanden aan de kaak te stellen, maar dat kan alleen als ook het respect voor de religie van anderen wordt bewaard. Dit grondwettelijke principe raakt verloren wanneer één religie wordt bedreigd. Het is volstrekt ondenkbaar dat de ene religie wel wordt beschermd en de andere niet. Zoals Wilders' politieke tegenstanders opkomen voor zijn vrijheid van meningsuiting, zo zullen alle religies opkomen voor de vrijheid van godsdienst, ook als het om de islam gaat.

En die strategie wordt ook gebruikt door keizer Augustus.⁵ Hij kondigt een decreet af, een bevel, waaraan iedereen zich moet houden; waaraan iedereen moet gehoorzamen. Alle inwoners van het rijk moesten zich laten inschrijven. Ja, waarom staat er niet bij: misschien heeft Augustus het zo verpakt dat het om de staatsveiligheid gaat; misschien heeft hij het zo gebracht, dat het om beheersing van de uitgaven gaat. Misschien heeft hij het zo voorgesteld, dat het om het opsporen van terroristen gaat. Maar wat hoe hij ook heeft ingekleed, het dogma, het decreet voert in een wereld van controle. Controle om grip te krijgen. Om de mensen te beheersen. Alles natuurlijk voor uw veiligheid. En uw gegevens zullen zorgvuldig worden behandeld... En natuurlijk, 'allen gingen heen', zeggend vrijwillig. Sommigen mopperen over de idiote bemoeizucht van Rome, Brussel, Den Haag, maar iedereen doet mee. Wat moet je anders? Ons leven wordt van achter bureaus geregeld en je hebt maar te gehoorzamen. Anders sta je straks niet in het systeem en heb je nergens recht op: geen studie, uitkering, paspoort.⁶

Ik heb het destijds in Oost-Duitsland gezien en ik zag het afgelopen donderdag nog bij de herdertjestocht. Twee stoere Romeinse soldaten stonden de ingang van de school te bewaken. Met hun lansen gekruist

Ten tweede: het populisme van Wilders en de zijnen doet alsof het de stem van het volk verwoordt tegenover de 'Haagse elite'. Zoals elke populist weet Wilders onvrede te mobiliseren en om te vormen voor zijn eigen programma.

Mensen waren niet bang voor de islam en hadden geen last van moslims, dat zijn ze geworden door de retoriek van de PVV. Er zijn allerlei maatschappelijke problemen, ook met al dan niet integrerende nieuwe Nederlanders, maar die zijn nauwelijks toe te schrijven aan de islam. Met zijn populistische programma doet Wilders niets aan deze problemen, maar jaagt hij het wantrouwen op in de samenleving, de overheid en de politiek.

Dat is maatschappelijk onverantwoord. Het staat ook haaks op het evangelie, omdat hij politiek bedrijft over de ruggen van mensen heen.

Ten derde staat de polariserende boodschap van Wilders haaks op de naastenliefde die het christendom gewoonlijk predikt. Of zijn retoriek juridisch ook als 'haatzaaien' geldt, moet nog blijken. In elk geval maakt zijn boodschap steeds weer onderscheid tussen mensen en groepen. Het evangelie vraagt voortdurend de eigen zelfgenoegzaamheid ter discussie te stellen en open te staan voor de ander, kwetsbaren de hand te reiken en de vreemdeling een plaats te geven. Daartegenover legt de PVV alle schuld bij de ander en is ze er op uit de leefruimte voor die ander te verkleinen.

⁵

die het dorp diezelfde landstreek, die zich ophielden in het veld en 's nachts de wacht hielden over hun kudde. En die herders horen een woord. Nee daarvoor gebeurt nog iets anders.

Een woord, dat hen in beweging zet, een woord, dat hen zelfs de kudde doet verlaten. Het is onze vertaling een beetje wegvvertaald, maar letterlijk staat er: laten wij dan naar Bethlehem gaan om het woord te zien dat geschied is. Het woord, dat geschied is, het woord, dat de herders hebben gehoord, is niet een bevel, dat uitging vanwege keizer Augustus, het is geen decreet, dat mensen dwingt om te gaan, het is geen Bekanntmachung, In Lucas 2 komen twee regeringen voor: de bureaucratie van de keizer en de theocratie van Israels.

⁶

In de bureaucratie regeert het keizerlijk dogma met al zijn dwang. In de theocratie regeert het Christusdogma met al zijn bevrijding en blijdschap. Ons leven speelt zich af in de maalstroom van keizerlijke dogmata. Wat heb ik vaak het gevoel dat er niets te kiezen valt. Het bureau, de instanties, de economie enzovoort bepalen alles. We worden geleefd door de bureaucratische machinerie.

hielden zij iedereen tegen. En ik zag hoe een jongetje, dat met zijn moeder was meegekomen, zichtbaar geïntimideerd kijken. Hoezo mochten ze niet naar binnen? Hier was toch de herdertjestocht? Nog even en het jongetje zou in tranen uitbarsten.

Maar er is een ander woord, dat niet op angst berust en niet op controle uit is. Dat is het woord, dat uit de hemel komt; een woord dat niet bang wil maken maar omgekeerd blij.

'En het geschiedde in die dagen', zo begint Lucas. Ja, wat gebeurt er? Terwijl het dogma van de keizer geschiedt - gelijk in Rome, zo ook in Judea - wordt dat andere woord, dat daar haaks op staat, bekendgemaakt aan mensen die letterlijk buiten staan.⁷ Een woord uit de hemel, uit het verborgene, dat nu aan het licht komt en gehoord wordt. Een woord dat niet op controle uit is en angst zaait, maar vertrouwen en hoop. Dus alle reden voor blijdschap. Ik verkondig u grote blijdschap, die heel het volk zal ten deel vallen: U is heden de Heiland geboren, namelijk Christus, de Here, in de stad van David.

⁷ het is niet een woord uit de troonrede of de State of the Union. Het is niet een woord van de telex, niet uit het nieuwsbulletin, niet uit de headlines van de krant. Het is ook niet een woord uit een spelletje, lingo, scrabble, het is niet een woord tussen de duizend, tienduizend, miljoenen woorden, die ons omringen, die op ons afkomen, die iets van ons willen. Het is een woord als "brand!", maar dan anders, met een andere klank, met een andere lading. Niet van onheil, maar van heil. U merkt, ik zoek naar woorden voor dat éne woord. En toen net op dit moment van de preek duwde iemand een kaartje bij mij door de bus met deze tekst:

In den beginne was het woord.

Roepend om licht en het licht werd geboren.

Roepend om mensen, en zij werden geboren.

Roepend om ons en wij mensen werden geboren.

In dat woord was levenslicht.

In dat woord was leven.

Levenslicht, bronwater, ziel, leeftocht,
adem voor de mensen.

En dat woord geschiedt waar mensen zijn.

Licht en duisternis waar mensen zijn.

En het licht schijnt in de duisternis.

En de duisternis heeft het niet overmeesterd.

Zo'n woord dus. Een scheppingswoord. Een woord, dat in beweging zet. Ik denk wel eens, welk woord zou mij nu in beweging kunnen zetten? Welk bericht, welke boodschap? En als ik de vraag aan u stel: welk woord zou u doen gaan zoals de herders gingen: haastig, dringend, brandend, urgent?

Maar willen we zo'n woord eigenlijk wel horen? Willen we eigenlijk wel zo'n woord dat ons in beweging zet? Of verlangen we juist op een avond als deze naar vertrouwde, bekende woorden, die tot rust brengen; woorden, die gerust stellen, woorden, die tegemoet komen aan onze nostalgische gevoelens, aan het heimwee naar vroeger; woorden, die alles bij het oude laten en ons in slaap sussen. Het zal mijn tijd wel duren. Het is altijd al zo geweest en het zal altijd wel zo blijven. Vroeger was het beter, toen waren de mensen aardiger, was het op straat veiliger en waren de kerken voller. Suswoorden noem ik dat. Op het dek van de Titanic. "Brand" zou ik willen roepen.

Hoe vaak hebben we die woorden al gehoord in de kerstnacht? En hebt u gedacht? Dit verhaal ken ik al. Net zoals liefde. En vrede. Uitgesleten en uitgekauwd tot op het bot. En kom er maar eens om in deze dagen. Ik zal blij zijn als ik weer aan werk kan; ik zal blij zijn als de winkels weer open zijn. Ik zal blij zijn als de visite weer naar huis is. Ik zal blij zijn als het ons lukt om dit jaar kerst zonder kleerscheuren te vieren.

Ja dat is het jammere; anders dan het dogma van de keizer zijn de woorden uit de hemel weerloos. Ook die van de engelen. Ze worden gebruikt en misbruikt om valse illusies op te wekken, door de commercie, door de reclame. Ze worden gebruikt om verlangens naar producten op te wekken. Ze worden gebruikt om ons tot kerstinkopen te bewegen; ze worden gebruikt om ons bereidwillig te maken om veel geld uit te geven. Aan eten, drinken, kleding, cadeaus.

Maar aan deze manipulatie van onze gevoelens en verlangens doet de engel niet mee. De engel van de heer komt de herders niet vertellen dat zij net de Postcodeloterij hebben gewonnen. De engel van de heer komt niet vertellen dat het vrolijk kerstfeest een vrolijk cashfeest is.

Nee, geld heeft de engel de herders niet te bieden; net zomin als hij macht heeft om de herders te dwingen. Het enige wat de engel te bieden heeft, is een teken. Een teken uit de hemel. Jullie zullen een pasgeboren kind vinden dat in een doek gewikkeld in een voederbak ligt.

Voor wie het wil geloven, voor wie het wil ontvangen. Want het teken, dat de engel beloofd heeft, is van armzalige kwaliteit. Het draagt de sporen van armoe, het is armzalig, sjofel. En niets waardoor je de indruk zou kunnen krijgen, dat het om een nieuw begin gaat. Van een tegenbeweging. Tegen de controle en de bureaucratie van de keizer. Het wordt niet gelanceerd, niet in de markt gezet, niet gepromoot.

Ook dat zag ik donderdag bij de oudste groep kinderen; het tafereel van Jozef en Maria was in feite net zo weerloos als het woord van de engel; anders dan bij de soldaten, die bij de ingang stonden, dwong het geen respect af, geen ontzag. Want toen ik hen uitnodigde om daadwerkelijk Josef en Maria en het kindje te bekijken en als ze dat zouden willen aan te raken, stormden een aantal jongens naar voren, het trapje op. Pas toen ik hen vertelde, dat de herders uit eerbied hadden geknield, leken ze er iets van te begrijpen; in elk geval gingen ze toen zelf ook op de knieën.

En toen dacht ik: voor wie ga ik zelf op de knieën? Niet omdat ik gedwongen word of van mij gevraagd, maar uit respect, eerbied, ontzag. En als ik het u mag vragen?

En als we het de herders zouden kunnen vragen, wat zouden die dan zeggen? Toen ik dat Chris de Jong vroeg, de schaapherder van Bonga State, toen zei hij: herders herkennen herders. De herders uit Bethlehem herkennen in het pasgeboren kind de toekomstige herder. Hoe dan? vroeg ik. Waaraan? De herders uit de bijbel hebben hart voor hun schapen. En als het moet, zetten ze hun leven in de waagschaal. En als schapen in het gedrang komen, dan zijn ze bereid om de wetten van keizer en koning te overtreden in het belang van wie aan hen toevertrouwd zijn.⁸ Denk aan Abraham, als hij pleit voor het behoud van Sodom en denk aan Mozes, denk aan al die profeten, van Elia tot Nathan.⁹ Dat zijn de herders geweest van het volk Israël, die koningen en keizers niet naar de mond hebben gepraat, maar hen de wacht hebben aangezegd. En in Jezus, pasgeboren kind, herkennen de herders van Bethlehem een gelijk soortige herder; de herder van de toekomst, voor wie ze in alle eerbied en respect knielen. En ik voelde de vraag op me afkomen. En u waarschijnlijk ook. Amen.

⁸ Yoram Hazony's 'The Philosophy of Hebrew Scripture, Cambridge, 2012, pg 135

⁹ Verborgen in de bureaucratie is sprake van theocratie: Godsregering. Je kunt het over het hoofd zien, dat ligt zelfs voor de hand. Wat wij ons ook bij God voorstellen, niet dat Hij z6 mens wordt, dat Hij z6zeer het kind van de rekening is. Wij kunnen niet anders dan Hem over het hoofd zien.